

Oponentský posudek

na diplomovou práci Elišky Zelenka Kubíkové

Evropský systém lidských práv a realita

Autorka v úvodu práce konstatuje, že vychází z univerzality základních lidských práv (s. 2), což vzhledem k tématu evokuje představu možného srovnání s regionální úpravou, zejména evropskou. Pesimisticky hovoří o „realistické kritice chronické neúčinnosti a nevytahatelnosti lidských práv“ a postrádá „rovnoprávnou a vyváženou“ koncepci lidských práv (s. 2). Diplomantka se poněkud nedostatečně pokouší o „teoretické vymezení“ lidských práv (s. 6), zabývá se institucionálním mechanismem ochrany lidských práv (s. 15) a jejich mezinárodněprávní ochranou (s. 31).

Podle autorky je smluvní mezinárodněprávní ochrana lidských práv již dostatečná (s. 2). Práce je podle autorky „primárně zaměřena ...na hledání diskrepancí mezi právní úpravou a realitou“ (s. 5, 58). Diplomantka bez konkrétního zdůvodnění konstatuje, že „celkově je ochrana lidských práv stále příliš roztržitou problematikou bez jasného a univerzálně platného systému závaznosti, dohledu, interpretace, sankcí a vykonatelnosti“.

Autorka ke zpracování tématu přistoupila nepochybně se zájmem a určitým entusiasmem. Téma lidských práv je nepochybně komplikovaným a pro zpracování obtížným tématem. Autorka využila především českou literaturu (i když vzhledem k tématu nikoli vyčerpávajícím způsobem). To platí, i pokud jde o zahraniční literaturu věnovanou evropskému systému lidských práv.

Oponent se domnívá, že diplomantka nedostatečně vymezila samotný pojem lidských práv v právním významu. Samotnou „snahu přesně definovat lidská práva“ považuje za „bezpředmětnou“ (s. 3, 6). Těžko souhlasit, že „lidská práva“ jsou synonymem výrazů „základní práva“ (zde může např. jít o práva států). Všeobecnou deklaraci lidských práv autorka označuje za „autoritativní prohlášení OSN“ (?), které „značně popírá ideu přirozenosti a univerzality lidských práv“ (s. 58) (?!). Autorka nedostatečně vysvětluje přirozenoprávní a pozitivistickou teorii lidských práv (s. 6). Poměrně nekriticky se zmiňuje o teorii jednotlivých generací lidských práv (s. 10, 11). Není jasné, jaký je rozdíl v pojetí skupinových a kolektivních lidských práv (s. 9). Lze „zákaz mučení a nelidského zacházení“ označit za lidské právo (s. 10) nebo jde o jiné lidské právo? Poněkud uměle a neorganicky je implementována v pojednání zmínka o „humanitární intervenci“ (s. 13).

Ne zcela srozumitelná je teze zřejmě o různé „právní síle mezinárodně právních norem o lidských právech“ (s. 14). Jak chápe autorka zásadu humanity (s. 15) a z jakých norem mezinárodního práva ji vyvozuje? Autorka by měla též vědět, jak byla vypracována Všeobecná deklarace lidských práv (s. 17). Mohla by autorka objasnit svou tezi o „transformačním zákonodárství“ v České republice ve věci Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (s. 19). Jak rozumět tezi, že tento pakt má směřovat ke „sjednocování“, tedy unifikaci vnitrostátních předpisů (s. 19)? Jak chápe diplomantka pojem unifikace?

Oponent nemůže souhlasit s autorkou, podle níž existují „dvě hlavní kategorie mezinárodněprávních norem – hard law a soft law“ (s. 31). To jsou a vždy byly mezinárodní právo obyčejové a smluvní. „Soft law“ je specifickým problémem a může se jednat fakticky jen o právo in statu nascendi.

I když tématikou práce je mezinárodněprávní úprava lidských práv, autorka bez jakéhokoli srovnání zmiňuje i oba Mezinárodní pakty o lidských právech z roku 1966 a uvádí i některé nevládní organizace na ochranu lidských práv. Stručná pojednání o stavu lidských práv ve vybraných mimoevropských zemích mají pak spíše politický charakter.

Při ústní obhajobě by se měla diplomantka zaměřit zejména na tyto otázky:

- 1) Universalismus a regionalismus v pojetí mezinárodněprávní ochrany lidských práv?
- 2) Vztah mezi Evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinou základních práv Evropské unie?

JUDr. Josef Mrázek DrSc.

Oponent